

Par ton sang tu vivras: naissances héroïques et jeux de substitution

Naissance(s) de Moïse

1 - Exode 2: 1-10	1 - שמות ב: א - י
<p>1 Un homme de la maison de Lévi alla prendre pour femme une fille de Lévi. 2 Cette femme devint enceinte et enfanta un fils. Elle vit qu'il était beau, et elle le cacha pendant trois mois. 3 Ne pouvant plus le cacher, elle prit une caisse de jonc, qu'elle enduisit de bitume et de poix; elle y mit l'enfant, et le mit parmi les roseaux, sur le bord du fleuve. 4 La sœur de l'enfant se tint à distance, pour savoir ce qui lui arriverait.</p> <p>5 La fille de Pharaon descendit au fleuve pour se baigner, et ses compagnes marchaient le long du fleuve. Elle vit la caisse au milieu des roseaux, et elle envoya sa servante pour la prendre. Elle l'ouvrit et le vit, l'enfant: c'était un petit garçon qui pleurait. Elle en eut pitié, et elle dit: C'est un enfant des Hébreux! 7 Alors la sœur de l'enfant dit à la fille de Pharaon: Veux-tu que j'aïlle te chercher une nourrice parmi les femmes des Hébreux pour t'allaiter l'enfant? 8 Va, lui répondit la fille de Pharaon. Et la jeune fille alla chercher la mère de l'enfant. 9 La fille de Pharaon lui dit: Emporte cet enfant, et allaite-le-moi; je te donnerai ton salaire. La femme prit l'enfant, et l'allaita. 10 Quand il eut grandi, elle l'amena à la fille de Pharaon, et il fut pour elle un fils. Elle lui donna le nom de Moïse, car, dit-elle, je l'ai retiré des eaux.</p>	<p>ב וַיֵּלֶךְ אִישׁ מִבֵּית לְוִי וַיִּקַּח אֶת בֵּת לְוִי. ג וַתְּהַר הָאִשָּׁה וַתֵּלֶד בֵּן וַתְּרֹא אוֹתוֹ כִּי טוֹב הוּא וַתְּצַפְּנֵהוּ שְׁלֹשָׁה יָרְחִים. ד וְלֹא יָקְלָה עוֹד הַצְּפִינוֹ וַתִּקַּח לוֹ תֵּבַת גֹּמָא וַתְּחַמְרָהּ בַּחֲמֹר וּבְצֹפֶת וַתִּשֶׂם בָּהּ אֶת הַיֶּלֶד וַתִּשֶׂם בְּסוּף עַל שְׂפַת הַיָּאֵר. ה וַתִּתְצַב אַחֲתוֹ מֵרְחֹק לִדְעוּהָ מִה יַעֲשֶׂה לוֹ.</p> <p>ו וַתֵּרֶד בֵּת פָּרְעֹה לְרַחֵץ עַל הַיָּאֵר וַנְּעַרְתֶּיהָ הִלְכֹת עַל יַד הַיָּאֵר וַתְּרֹא אֶת הַתֵּבָה בְּתוֹךְ הַסּוּף וַתִּשְׁלַח אֶת אַמְתָּהּ וַתִּקְחָהּ. ז וַתִּפְתַּח וַתִּרְאֶהוּ אֶת הַיֶּלֶד וְהִנֵּה נֶעַר בֶּכֶה וַתְּחַמַּל עָלָיו וַתֹּאמֶר מִי־לִדֵי הָעִבְרִים זֶה. ח וַתֹּאמֶר אַחֲתוֹ אֵל בֵּת פָּרְעֹה הֲאֵלֶךְ וְקִרְאתִי לָךְ אִשָּׁה מִיִּנְקַת מִן הָעִבְרִית וַתִּינַק לָךְ אֶת הַיֶּלֶד. ט וַתֹּאמֶר לָהּ בֵּת פָּרְעֹה אֵת אִם הַיֶּלֶד. י וַתֹּאמֶר לָהּ בֵּת פָּרְעֹה הֲיִלְכִי אֶת הַיֶּלֶד הַזֶּה וְהִינְקֵהוּ לִי וְאֲנִי אֶתֵּן אֶת שְׂכָרְךָ וַתִּקַּח הָאִשָּׁה הַיֶּלֶד וַתִּנְיָקֵהוּ. יא וַיִּגְדַּל הַיֶּלֶד וַתִּבְאֶהוּ לְבֵת פָּרְעֹה וַיְהִי לָהּ לְבֵן וַתִּקְרָא שְׁמוֹ מֹשֶׁה וַתֹּאמֶר כִּי מִן הַמַּיִם מָשִׂיתָהוּ.</p>

- Où se déroule l'histoire? Quel est d'après vous le rôle de l'eau?
- Qui est le sujet de *Elle l'ouvrit, et vit l'enfant* / *את הילד ונתפתח ותראהו*? Pourquoi y a-t-il une ambiguïté?
- Que s'est-il passé entre le moment où l'homme de la tribu de Lévy prend femme et le moment où l'enfant reçoit son nom?

2 - Exode 4: 19 - 26	2 - שמות ד: יט - כו
<p>Or l'Eternel dit à Moïse au pays de Madian : Va, retourne en Egypte; car tous ceux qui voulaient te tuer sont morts. Moïse prit sa femme, et son/ ses fils, les plaça sur un âne, et retourna au pays d'Egypte. Moïse prit le bâton de Dieu dans sa main. Et l'Eternel dit à Moïse : [...] Tu diras à Pharaon, ainsi a dit l'Eternel: Israël est mon fils, mon premier-né. Et je t'ai dit : laisse aller mon fils, afin qu'il me serve; mais tu as refusé de le</p>	<p>יט וַיֹּאמֶר יְהוָה אֶל מֹשֶׁה בְּמִדְיָן לֵךְ שָׁב מִצְרַיִם כִּי מָתוּ כָּל הָאֲנָשִׁים הַמְּבַקְשִׁים אֶת נַפְשְׁךָ. כ וַיִּקַּח מֹשֶׁה אֶת אִשְׁתּוֹ וְאֶת בָּנָיו וַיִּרְכָּבּוּ עַל הַחֲמֹר וַיָּשֻׁב אֶרְצָהּ מִצְרַיִם וַיִּקַּח מֹשֶׁה אֶת מִטָּה הָאֱלֹהִים בְּיָדוֹ. כא וַיֹּאמֶר יְהוָה אֶל מֹשֶׁה [...] כב וְאָמַרְתָּ אֶל פָּרְעֹה כֹּה אָמַר יְהוָה בְּנִי בְכֹרִי יִשְׂרָאֵל. כג וְאָמַר אֵלָיךְ שְׁלַח אֶת בְּנֵי</p>

<p>laisser aller. Voici, je m'en vais tuer ton fils, ton premier-né. Or en chemin vers le campement de nuit, l'Eternel l'aborda et voulut le faire mourir. Tsipora prit un silex et en coupa le prépuce de son fils, et en tamponna ses pieds et dit : car tu es lié à moi par le sang. Il le relâcha, alors elle dit : lié par le sang de la circoncision.</p>	<p>וְעַבְדֵנִי וְתִמְאַן לְשַׁלְחוֹ הַנְּה אֶנְכִי הָרֵג אֶת בְּנֶךָ בְּכַרְךָ. כז וְיִהְיֶה בְּדֶרֶךְ בְּמִלּוֹן וַיִּפְגְּשֶׁהוּ יְהוָה וַיִּבְקֶשׂ הַמֵּיתוֹ. כח וַתִּקַּח צִפּוֹרָה צֹר וַתִּכְרֹת אֶת עֶרְלַת בְּנֶהּ וַתִּגַּע לְרַגְלָיו וַתֹּאמֶר כִּי חֲתַן דָּמִים אַתָּה לִי. כט וַיִּרְף מִמֶּנּוּ אֶז אֲמָרָה חֲתַן דָּמִים לְמוֹלֶת.</p>
---	---

- Pourquoi Moïse est-il à Midian?
- Qui Dieu veut-il faire mourir? Sur quels indices du texte vous basez-vous?
- Qui Tsipora circoncit-elle? Que fait-elle après la circoncision?
- Quel est la fonction du sang dans cet épisode ?

Histoires de sang

<p>3 - Exode 4: 9 Et s'il arrive qu'ils ne croient pas à ces deux signes, et qu'ils n'obéissent pas à ta parole, tu prendras de l'eau du fleuve, et tu la répandras sur la terre, et les eaux que tu auras prises du fleuve, deviendront du sang sur la terre.</p>	<p>3 - שמות ד: ט וְהָיָה אִם לֹא יֵאֱמִינוּ גַם לְשֵׁנֵי הָאֵלֹת הָאֵלֶּה וְלֹא יִשְׁמְעוּן לְקִלְךָ וְלִקְחָתָּ מִמִּימֵי הַיָּאֵר וַיִּשְׁפְּכֶתָּ הַיֵּבֶשֶׁה וְהָיוּ הַמַּיִם אֲשֶׁר תִּקַּח מִן הַיָּאֵר וְהָיוּ לְדָם בַּיְבֹשֶׁת.</p>
---	---

<p>4 - Exode 12: 1-43 (extraits) 1 L'Eternel dit à Moïse et à Aaron dans le pays d'Egypte: 2 Ce mois-ci sera pour vous le premier des mois; il sera pour vous le premier des mois de l'année. 3 Parlez à toute l'assemblée d'Israël, et dites: le dixième jour de ce mois, on prendra un agneau pour chaque maison patriarcale, un agneau pour chaque maison. 4 Si la maison est trop peu nombreuse pour un agneau, on le prendra avec son plus proche voisin, selon le nombre des personnes; vous compterez pour cet agneau d'après ce que chacun peut manger. 5 Ce sera un agneau sans défaut, mâle, âgé d'un an; vous pourrez prendre un agneau ou un chevreau. 6 Vous le garderez jusqu'au quatorzième jour de ce mois; et toute l'assemblée d'Israël l'immolera l'après-midi. 7 On prendra du sang, et on en mettra sur les deux poteaux et sur le linteau de la porte des maisons où on le mangera. [...] 12 Cette nuit-là, je passerai dans le pays d'Egypte, et je frapperai tous les premiers-nés du pays d'Egypte, des hommes aux animaux, et j'exercerai des jugements contre tous les dieux de l'Egypte. Je suis l'Eternel. 13 Le sang vous servira de signe sur les maisons où vous serez. Je verrai le sang et je passerai par-dessus vous, et il n'y aura pas de plaie qui vous détruise, quand je frapperai le pays d'Egypte. [...]</p>	<p>4 - שמות יב: א-מג א וַיֹּאמֶר יְהוָה אֶל מֹשֶׁה וְאֶל אַהֲרֹן בְּאֶרֶץ מִצְרַיִם לֵאמֹר. ב הַחֹדֶשׁ הַזֶּה לְכֶם רֹאשׁ חֳדָשִׁים רֹאשׁוֹן הוּא לְכֶם לְחֹדֶשִׁי הַשָּׁנָה. ג דַּבְּרוּ אֵל כָּל עַדְתֵי יִשְׂרָאֵל לֵאמֹר בַּעֲשֶׂר לַחֹדֶשׁ הַזֶּה וַיִּקְחוּ לָהֶם אִישׁ שֶׁה לְבַיִת אֲבֹת שֶׁה לְבַיִת. ד וְאִם יִמְעַט הַבַּיִת מֵהֵיֵת מֹשֶׁה וְלָקַח הוּא וְשִׁכְנוֹ הַקָּרֵב אֵל בֵּיתוֹ בְּמִכְסֹת נֶפֶשׁת אִישׁ לְפִי אֶכְלוּ תְכַסּוּ עַל הַשֶּׁה. ה שֶׁה תְּמִים זָכָר בֶּן שָׁנָה יְהִי לְכֶם מִן הַכֹּבָשִׁים וּמִן הַעֲזִים תִּקְחוּ. ו וְהָיָה לְכֶם לְמִשְׁמֶרֶת עַד אַרְבַּעַה עָשָׂר יוֹם לַחֹדֶשׁ הַזֶּה וְשִׁחֲטוּ אֹתוֹ כָּל קֹהֵל עַדְתֵי יִשְׂרָאֵל בֵּין הָעֲרָבִים. ז וְלָקַחוּ מִן הַדָּם וְנָתְנוּ עַל שְׁתֵי הַמְּזוּזוֹת וְעַל הַמִּשְׁקוֹף עַל הַבַּתִּים אֲשֶׁר יֹאכְלוּ אֹתוֹ בָּהֶם [...]. יב וְעַבְרָתִי בְּאֶרֶץ מִצְרַיִם בְּלִילָה הַזֶּה וְהַכִּיתִי כָּל בְּכוֹר בְּאֶרֶץ מִצְרַיִם מֵאָדָם וְעַד בְּהֵמָה וּבְכָל אֱלֹהֵי מִצְרַיִם אֶעֱשֶׂה שְׁפָטִים אֲנִי יְהוָה. יג וְהָיָה הַדָּם לְכֶם לְאֹת עַל הַבַּתִּים אֲשֶׁר אַתֶּם שֹׁם וְרֵאִיתִי אֶת הַדָּם וּפָסַחְתִּי עֲלֵיכֶם וְלֹא יְהִי בְכֶם נֶגֶף לְמִשְׁחִית בַּהֲכַתִּי בְּאֶרֶץ מִצְרַיִם [...]</p>
---	---

<p>21 Moïse appela tous les anciens d'Israël, et leur dit: Allez prendre du bétail pour vos familles, et immolez le Pessah. 22 Vous prendrez ensuite un bouquet d'hysope, vous le tremperez dans le sang qui sera dans le bassin et vous tamponnerez le linteau et les deux poteaux de la porte avec le sang qui sera dans le bassin. Nul de vous ne sortira de sa maison jusqu'au matin. 23 Et l'Eternel passera pour frapper l'Egypte et verra le sang sur le linteau et sur les deux poteaux et l'Eternel passera par-dessus la porte, et il ne permettra pas au destructeur d'entrer dans vos maisons pour frapper. [...]</p> <p>43 L'Eternel dit à Moïse et à Aaron: Voici la règle du Pessah: aucun étranger n'en mangera. 44 Et tout esclave acquis à prix d'argent; si tu l'as circoncis, alors il en mangera. [...] 48 Si un étranger habite parmi toi et veut faire le Pessah pour l'Eternel, circoncis lui tous les mâles alors il s'approchera pour la faire, et il sera comme un citoyen de la terre. Aucun incirconcis n'en mangera.</p>	<p>כא ויקרא משה לכל זקני ישראל ויאמר אליהם משכו וקחו לכם צאן למשפחתיכם ושחטו הפסח. כב ולקחתם אגדת אזוב וטבלתם בדם אשר בסף והגעתם אל המשקוף ואל שתי המזוזות מן הדם אשר בסף ואתם לא תצאו איש מפתח ביתו עד בקר. כג ועבר יהוה לנגף את מצרים וראה את הדם על המשקוף ועל שתי המזוזות ופסח יהוה על הפתח ולא יתן המשחית לבא אל בתיכם לנגף. [...]</p> <p>מג ויאמר יהוה אל משה ואהרן זאת חקת הפסח כל בן נכר לא יאכל בו. מד וכל עבד איש מקנות כסף ומלתה אתו אז יאכל בו. [...] מח וכי יגור אתך גר ועשה פסח ליהוה המול לו כל זכר ואז יקרב לעשתו והיה כאזרח הארץ וכל ערל לא יאכל בו.</p>
--	---

- Qui se regroupe autour de l'agneau pascal? Quel type de groupe est formé?
- A quoi associez-vous l'aspersion de sang? Quelle est la fonction du sang ici?
- Essayez de vous imaginer la scène de la nuit de Pessah, comment vous sentez-vous?
- Quelle est la condition *sine qua non* à la participation à l'agneau pascal?

Du sang féminin?

5 - Ezéchiel 16: 3- 10	5 - יחזקאל טז: ג - י
<p>Ainsi parle le Seigneur, l'Eternel, à Jérusalem: Par ton origine et ta naissance tu es du pays de Canaan; ton père était un Emori, et ta mère une Hittite. 4 A ta naissance, au jour où tu naquis, ton nombril n'a pas été coupé, tu n'as pas été lavée dans l'eau pour être purifiée, tu n'as pas été frottée avec du sel, tu n'as pas été enveloppée dans des langes. 5 Nul n'a porté sur toi un regard de pitié pour te faire une seule de ces choses, par compassion pour toi; mais tu as été jetée dans les champs, le jour de ta naissance, parce qu'on avait horreur de toi.</p> <p>6 Je passai près de toi, je t'aperçus baignée dans ton sang, et je te dis: Vis dans ton sang! je te dis: Vis dans ton sang! 7 Je t'ai multipliée par dix milliers, comme les herbes des champs. Et tu as crû, tu grandis, tu devins d'une beauté parfaite; tes seins se formèrent, ta chevelure poussa. Et tu étais nue, entièrement nue. 8 Je passai près de toi, je te regardai, et voici, ton temps était là, le temps des</p>	<p>כה אמר אדני יהוה לירושלים מכרתיה ומלדתיה מארץ הכנעני אבירי האמרי ואמרי חתית. ד ומולדותיה ביום הולדת אתך לא כרת שרה ובמים לא רחצת למשעי והמלח לא המלחת והחתל לא חתלת. ה לא חסה עליה עין לעשות לה אחת מאלה לחמלה עליה ותשלכי אל פני השדה בגעל נפשך ביום הולדת אתך.</p> <p>ו ואעבר עליה ואראך מתבוססת בדמיה ואמר לה בדמיה חיי ואמר לה בדמיה חיי. ז רבבה כצמח השדה נתתיה ותרבי ותגדלי ותבאי בעדי עדיים שדים נכנו ושערה צמח ואת ערם וערניה. ח ואעבר עליה ואראך</p>

<p>amours. J'étendis sur toi le pan de ma robe, je couvris ta nudité, je te jurai fidélité, je fis alliance avec toi, dit le Seigneur, l'Eternel, et tu fus à moi. 9 Je te lavai dans l'eau, je fis disparaître le sang qui était sur toi, et je t'oignis avec de l'huile. 10 je te donnai des vêtements brodés, et une chaussure de peaux teintées en bleu; je te ceignis de fin lin, et je te couvris de soie.</p>	<p>וְהִנֵּה עֲתָךְ עֵת דְּדִים וְאֶפְרַשׁ כְּנָפַי עָלֶיךָ וְאֶכְסֶה עֲרוֹתְךָ וְאֶשְׁבַּע לְךָ וְאָבֹא בְּבְרִית אִתְּךָ נֶאֱמַר אֲדֹנָי יְהוִה וַתְּהִי לִי. ט וְאֶרְחֶצֶה בְּמִים וְאֶשְׁטֹף דְּמִיךָ מֵעַלְיָךְ וְאֶסְכֶּה בְּשֶׁמֶן. י וְאֶלְבִּישׁךָ רִקְמָה וְאֶנְעֶלְךָ תַּחֲשׁ וְאֶחְבֹּשׁךָ בְּשֵׁשׁ וְאֶכְסֶךָ מְשִׁי.</p>
--	---

- Que signifie *Vis dans ton sang* / *חיי* בדמייך?
- Quels peuvent être les sortes de sang dont le prophète parle?
- Pouvez-vous établir un rapport littéraire entre ce bébé abandonné et la figure de Moshé enfant?

Pour aller plus loin

<p>6 - BTSota 11b</p> <p>Rav Avira a enseigné: par le mérite des femmes justes de cette génération, le peuple d'Israël a été sauvé d'Égypte. Quand les femmes allaient puiser de l'eau, le Saint Béni soit-Il faisait entrer de petits poissons dans leurs cruches. Et elles puisaient donc moitié d'eau et moitié de poisson. Et elles venaient et plaçaient sur le feu deux pots, un pot d'eau chaude et un pot de poisson. Et elles emmenaient ce qu'elles avaient préparé à leurs maris au champ. Elles les lavaient, les oignaient d'huile, les nourrissaient et leur donnaient à boire et se liaient avec eux entre les clôtures des champs.</p>	<p>6 - בבלי סוטה יא:</p> <p>דרש רב עוירא: בשכר נשים צדקניות שהיו באותו הדור נגאלו ישראל ממצרים. בשעה שהולכות לשאוב מים, הקב"ה מזמן להם דגים קטנים בכדיהן. ושואבות מחצה מים ומחצה דגים, ובאות ושופתות שתי קדירות אחת של חמין ואחת של דגים. ומוליכות אצל בעליהן לשדה, ומרחיצות אותן וסכות אותן ומאכילות אותן ומשקות אותן ונזקקות להן בין שפתיים.</p>
---	---

<p>7 - Pirkei de Rabbi Eliézer 29</p> <p>Et ils prenaient le sang de la circoncision et le sang du Pessah et ils le mettaient sur le linteau de leurs maisons, et quand le Saint béni soit-Il passa pour frapper les Égyptiens, Il vit le sang de l'alliance et celui de l'agneau pascal et fut rempli de compassion pour Israël, comme il est dit: <i>Et je suis passé près de toi, et je t'ai vu baignée dans ton sang (au pluriel), je te dis: dans ton sang (au pluriel), vis!</i> (Ezéchiel 16: 6).</p> <p>Rabbi Eliézer dit: Pourquoi le texte dit-il deux fois: <i>Vis dans ton sang</i>? Parce que le Saint- béni soit-Il a dit: Par le mérite du sang de l'alliance de la circoncision et du sang de l'agneau pascal, je vous ai sauvés d'Egypte, et par leur mérite vous serez sauvés à la fin du quatrième royaume. C'est pourquoi il est dit deux fois: <i>Vis dans ton sang</i>.</p>	<p>7 - פרקי דרבי אליעזר - כט</p> <p>והיו לוקחים דם מילה ודם פסח, והיו נותנין על משקוף בתיהן, וכשעבר הקב"ה לנגוף את מצרים וראה דם הברית ודם הפסח, נתמלא רחמים על ישראל שנאמר ובעבור עליך ואראך מתבוססת בדמייך ואומר לך בדמייך חיי. אמר רבי אלעזר, וכי מה ראה הכתוב לומר שני פעמים בדמייך חיי? אלא אמר הקב"ה בזכות דם ברית מילה ודם פסח גאלתי אתכם ממצרים, ובזכותם אתם עתידין ליגאל בסוף מלכות רביעית, לכך נאמר ב' פעמים בדמייך חיי.</p>
--	---